

OBNOVA PAMÁTNÍKU PLOŠTINA NA VALAŠSKU

Nikola Martiníková, Dušan Halama, Pavel Šoustal, Petr Štěpnička

Památník Ploština byl vybudován v 70. letech na místě pasekářské osady, kterou v roce 1945 nacisté vypálili a kde usmrtili 28 obětí. V článku je přiblížena obnova tohoto památníku, jejíž součástí bylo i vybudování nového objektu multimediální expozice. Nová podoba památníku získala v soutěži Stavba roku 2023 Cenu za mimořádný celospolečenský přínos.

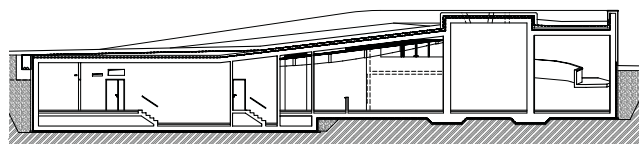
RESTORATION OF THE PLOŠTINA MEMORIAL IN WALLACHIA

The Ploština Memorial was built in the 1970s on the site of a settlement that was burned down by the Nazis in 1945, killing 28 victims. The article describes the restoration of this memorial, which included the construction of a new multimedia exhibition building.

1 Nový objekt expozice památníku Ploština **2** Řez **3** Půdorys **1. NP** **4** Původní venkovní amfiteátr byl odstraněn **5** Nový objekt je zapuštěný do svahu v místě, kde se nacházel amfiteátr **6** Pro obvodové železobetonové stěny elipsovitého i rovného tvaru bylo použito bednění VARIO GT 24 **7** Železobetonová rampa v interiéru, kterou se návštěvník dostává k východu **8** Všechny vnitřní betonové konstrukce byly provedeny z pohledového betonu v kvalitě PB3 **1** New object of the Ploština Memorial exposition **2** Section **3** Ground floor plan **4** The original outdoor amphitheatre was removed **5** The new building is embedded into the hillside where the amphitheatre was located **6** VARIO GT 24 formwork was used for the perimeter reinforced concrete walls, both elliptical and straight **7** Reinforced concrete ramp in the interior, which takes the visitor to the exit **8** All internal concrete structures were made of exposed concrete of PB3 quality

Investor	Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně
Architektonické řešení	TECHNICO Opava s.r.o.
Spolupráce – expozice	Art Consultancy s.r.o. Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně Ondřej Machálek
Zhotovitel	Navláčil stavební firma, s.r.o. stavbyvedoucí Josef Sába
Dodavatel bednění	PERI, spol. s r.o.
Sanace betonových pilířů	Remmers s.r.o. (návrh) POLYCONCRETE s.r.o. a Lenka Puková (realizace)
Realizace	září 2020 – duben 2023
Náklady	151 milionů Kč (110 milionů Kč dotace z EU fondů, 41 milionů Kč Zlínský kraj)

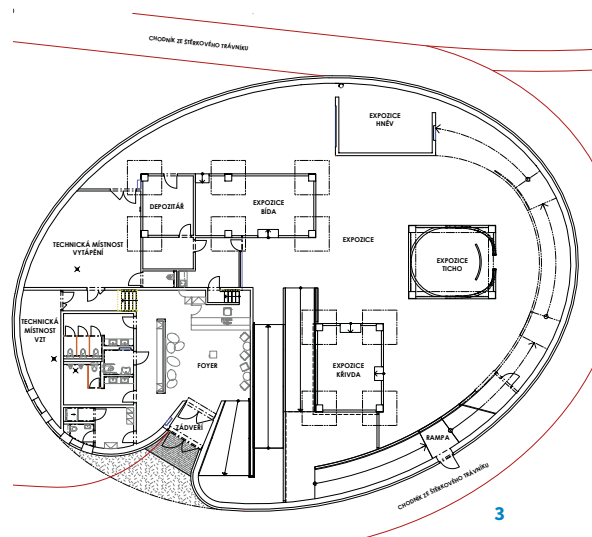

Ploština byla pasekářská osada obce Drnovice nedaleko Valašských Klobouk ve Zlínském kraji. 19. dubna 1945 nacisti osadu vypálili a usmrtili zde 28 lidí, nejen z Ploštiny a nedalekých Rylisek, ale i z okolních obcí. Na místě někdejší tragédie vyrostl k uctění obětí památník Ploština, který je od roku 1978 národní kulturní památkou.

Během uplynulých dvou a půl let došlo k výrazným úpravám tohoto pietního místa, během nichž bylo sanováno pět původních betonových obelisků, byla rekonstruována čtyři venkovská stavení a zároveň byl vybudován nový objekt multimediální expozice (obr. 1).

Architektonické řešení

Území památníku tvoří jeden celek, který byl řešen komplexně, jelikož území slouží samo o sobě jako „exponát“. Základní linka expozice začíná příběhem Ploštiny jako pasekářské osady, jakých vyrostly během procesu pasekářské kolonizace v katastrech valašských obcí

4

5

6

stovky. Kořeny osídlení kraje dokládají v expozici archeologické nálezy a nedílnou součástí je i představení místní fauny a flóry, protože příroda zde určovala charakter lidského osídlení. Vyprávění příběhu je završeno tragédií, která se zde stala v roce 1945.

Území bylo již dříve využíváno především jako turistický cíl pro samotný objekt památníku NKP Ploština, jenž je tvořen pěti betonovými pilíři umístěnými ve dvou úrovních na zpevněné dlážděné ploše. V blízkosti památníku se nachází čtyři podobná venkovská stavení vybudovaná přibližně v roce 1947 pro obyvatele Ploštiny, kteří přežili události dubna 1945. Objekty jsou situovány rovnoběžně vedle sebe štíty směrem ke komunikaci, mezi objekty je prostorná zatravněná plocha. Nedaleko těchto stavení se nachází kaple Panny

Marie Bolestné. Dále zde byl situován objekt venkovního amfiteátru, který byl v rámci obnovy odstraněn (obr. 4). Na jeho místě je vybudováno nové návštěvnické centrum, zbývající plocha je terénně upravena.

Objekt nové expozice

Ve spolupráci s autory expozice byla novostavba návštěvnického centra navržena tak, aby svým tvarem i použitými materiály co nejvíce zapadala do okolního prostředí. Objekt je zapuštěný do svahu v místě, kde se nacházel amfiteátr (obr. 5).

Půdorys je definován elipsou, která ze svahu částečně vystupuje a určuje tak vchod a východ z objektu. V místě, kde je linie elipsy zapuštěna pod terén, svah plynule přechází na vegetační střechu objektu. Do vnitřní dispozice

jsou vloženy pravoúhlé hranoly, v nichž jsou umístěny jednotlivé části expozice a které zároveň tvoří nosné vnitřní podpory konstrukce střechy. Jeden z hranolů vystupuje mírně nad úroveň terénu a v jeho zastřešení (extenzivní vegetační střechou) se nacházejí úzké prosvětlovací otvory, které do interiéru přivádí přirozené světlo umocňující dojem z expozice.

Vzhledem k usazení objektu do svahu se vchod a východ z objektu nachází v různých výškových úrovních, celá expozice je bezbariérová. Vstup do objektu je do pravidelného tvaru elipsy zapuštěn z jihozápadní strany, na něj navazuje prostor vstupního foyer s recepcí a hygienickým zázemím pro návštěvníky a také šatna se zázemím pro pracovníky. U prostoru recepcie se nachází i technické zázemí objektu.

7 8

Z foyer se přes dvojici ramp návštěvník dostává do prostoru samotné expozice, kterou tvoří celá zbyvajících plocha. Poslední část expozice se nachází na stěnách podél rampy kopírující jižní stěnu a vedoucí k východu (obr. 7). Odtud je návštěvník směřován ven směrem k objektu č. p. 23 (obr. 9).

Stavební konstrukční řešení

Konstrukčně se jedná o jednopodlažní železobetonovou monolitickou desko-stěnovou konstrukci s kombinovaným stěnovým systémem, doplněnou o vnitřní sloupy. Konstrukce je řešena jako tzv. hnědá vana, tj. s vnější hydroizolací. Založení je plošné na základové desce z monolitického železobetonu konstantní tloušťky, zesílené pouze v místě zvýšeného lokálního namáhání pod vnitřními sloupy. Základová spára je upravena vrstvou podkladního betonu. Pro realizaci založení objektu byla provedena svahovaná stavební jáma. Stropní konstrukce je desková, bezprůvlaková. Nad vnitřními sloupy je stropní deska z důvodu zajištění dostatečné únosnosti proti protlačení a ohybové únosnosti doplněna ze spodní strany o hlavice čtvercového půdorysu. Střecha je navržena jako „zelená“, tj. vegetační, po obvodu ohraničená železobetonovou monolitickou atikou. Uvnitř objektu se nacházejí lokálně vy-

rovnávací schodiště a rampy, které byly řešeny rovněž jako železobetonové monolitické z pohledového betonu. Tuhost objektu je zajištěna systémem železobetonových monolitických stěn vzájemně provázaných se základovou a stropní deskou.

Použité bednění

Pro obvodové železobetonové stěny půdorysného elipsovitého tvaru a výšky od 3,5 do 5,4 m byly nasazeny panely nosíkového stěnového bednění VARIO GT 24, které byly vzájemně spojeny kloubovými spojkami, jež umožňují nastavení různých úhlů zakřivení mezi panely. Tytéž panely bednění byly poté nasazeny také na rovné železobetonové vnitřní stěny (obr. 6). Vnitřní sloupy byly bedněny systémem QUATTRO. Pro bednění stropu byl nasazen univerzální nosíkový stropní systém MULTIFLEX, který umožňuje bednění jakéhokoli tvaru půdorysu. Toto bednění bylo podopřeno kombinací stojek PEP a podpěrných věží ST 100. Požadavkem bylo provedení všech vnitřních betonových konstrukcí z pohledového betonu v kvalitě PB3 dle TP ČBS 03 (2018) (obr. 8).

Sanace betonových pilířů památníku

Při opravě památníku, jehož autorem je Šebestián Zelina, měl být zcela zacho-

ván jeho původní ráz a mělo se jednat pouze o zajištění funkce a trvanlivosti konstrukcí do dalších let (obr. 10). Vzhledem k charakteru betonové konstrukce jako uměleckého díla, reflektujícího hrubost svého povrchu tvrdost života v kraji, bylo třeba upravit kromě postupů a materiálů pro lokální sanaci i návrh čištění. Po konzultaci s pracovníky z NPÚ připadalo v úvahu jen očištění od biologického napadení, tedy řas, lišejníků a plísní, spolu s lokálními vysprávkami.

Biologické nečistoty byly odstraněny za pomoci vysoce účinné sloučeniny na bázi IPBC a kvartérní amoniové soli bez obsahu chlóru a těžkých kovů, které byly aplikovány postřikem a po uplynutí technologické pauzy omyty. Tato metoda měla za úkol jednak zničit spóry a zahubit mycelie (vlákna) a jednak zajistit dostatečný obsah účinné látky v podkladu jako prevenci proti plísním, příp. bakteriím. Další výhodou byla skutečnost, že po zahubení biologického napadení se při omytí mokrou cestou dále nešířily spóry do okolí a konstrukce, což by nebylo možno zajistit v případě mechanického čištění.

Po očištění od biologického napadení následovalo šetrné očištění tenzidovým přípravkem. Byla použita jak mechanická aplikace pomocí štětců a kartáčů, tak i vysokotlaké omytí. Na

9a

9b

9 Součástí památníku jsou čtyři venkovská stavení: a) jedno ze stavení po požáru v roce 1945, b) stav před rekonstrukcí (stavení byla vybudována přibližně v roce 1947), c) po rekonstrukci
10 Památník Ploština je od roku 1978 národní kulturní památkou: a) stav před rekonstrukcí, b) po rekonstrukci
9 The memorial includes four rural buildings: a) one of the buildings after the fire in 1945, b) the state before reconstruction (the buildings were built around 1947), c) after reconstruction
10 The Ploština Memorial has been a national cultural monument since 1978: a) state before reconstruction, b) after reconstruction

9c

10a

základě zkušeností a dle úrovně degradace byly doporučeny tlaky pro čištění pouze okolo 30 bar. Vyšší tlaky jsme nedoporučili, neboť by poškodily autentický povrch památky. Pro ověření neinvazivnosti metody byla navržena zkouška s nastavením potřebného tlaku a vzdálenosti trysky od povrchu, tak aby došlo k dostatečnému očištění povrchu do úrovně požadované NPÚ. Na základě výsledků zkoušky se dříve doporučené tlaky mohly i zvětšit.

Dále bylo možno jen opatrně sejmut částí betonu delaminované od zkorodované výztuže, ale pouze ty, jež již byly odpojené od podkladu. Tyto části bylo třeba evidovat, uchovat a po očištění vrátit na místo přilepením do původní pozice. Tento požadavek byl zohledněn i při návrhu materiálů. Pro přilepení byly aplikovány materiály na minerální bázi, jenž byly co nejpodobnější opravovanému betonu. Dva navržené materiály spolu s materiálem na ochranu zkorodované výztuže byly předem odzkoušeny, aby se potvrdila vhodnost výběru.

V případě, kdy již nebylo možné vrátit na místo původní betonové kusy, následovala lokální oprava formou celkové náhrady a sanace. Tzn. po očištění konstrukce se u odhalené výztuže nejprve odstranila rez. K tomu účelu byla použita mikropískovačka (např. JOS). Výztuž byla před provedením ochranného nátěru proti korozi očištěna do stupně SA 2½. Autentická hmota betonu kolem výztuže, pokud byla pevně spojena s dílem, nebyla odstraňována. Na očištěnou část odhalené výztuže byly jako ochrana před korozi aplikovány dva nátěry namíchaným minerálním materiálem.

10b

Pro náhradu betonů byla navržena malta na minerální bázi s nižší pevností v tlaku, než jaké jsou standardně používány pro sanaci betonových konstrukcí, a s adekvátně modifikovaným modulem pružnosti, tak abychom se co nejvíce přiblížili k původním vlastnostem betonu. Malta byla modifikována přidávkou lokálního písku, který byl použit při zhotovení původních částí památníku. Povrch byl upraven kamenickými technikami, tedy dlátem, zubáčkem a pemrlicí tak, aby se povrch přiblížil odstínem a strukturou originálu.

Po dokončení očištění, oprav a doplnění materiálu byl aplikován hydrofobní přípravek na betonové konstrukce, který má za úkol prodloužit životnost betonové konstrukce a ochránit ji proti negativním vlivům způsobených vodou a v ní rozpuštěných cizorodými látkami. Tento prostředek měl krémovou konzistenci a byl na bázi silanů. Jeho aplikace se může provádět na plochu starého a očištěného betonu v jedné vrstvě např. válečkem nebo štětcem s dlouhým vlasem. Pro zmiňovanou konstrukci byla zvolena krémová konzistence, neboť lépe drží a dá se kontrolovat již natřená plocha. Dále se tím snižuje riziko úkapů, a tím i riziko tvoření fleků na pokapaných místech. Veškeré práce probíhaly pomocí kloubové plošiny, která musela dosáhnout až k vrcholu jednotlivých 12metrových pilířů.

V návrhu jsme se snažili zohlednit požadavky NPÚ a všech, kdo se na návrhu oprav památníku podíleli, s cílem co možná nejlepšího a nejefektivnějšího prodloužení životnosti betonové konstrukce.

Závěr

„Starý amfiteátr, expozice i samotný památník už dávno přestaly sloužit účelu, pro který byly vytvořeny, tedy být důstojnou připomínkou událostí, které zde – a nejen zde – vyvrcholily v jeden osudný dubnový den roku 1945 násilnou smrtí desítek nevinných lidí. Lidstvo se nikdy nepoučí z vlastních chyb. Proto si je musíme každý den připomínat. Zlínský kraj přišel s vizí změny a jsem rád, že se jí postupně podařilo naplnit. Nyní je naším cílem představit novou expozici široké veřejnosti i všem školám, abychom nejen žákům přiblížili příběh a historii tohoto místa,“ okomentovali obnovu památníku Ploština hejtman Zlínského kraje Radim Holíš a Zuzana Fišerová, radní pro kulturu a školství.

Fotografie: 1, 4, 5, 7 až 10 – archiv Muzea jihovýchodní Moravy, 6 – archiv společnosti PERI

Redakce děkuje Silvii Lečíkové a Petru Tkadlíčkovi z Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Lence Šebkové ze společnosti PERI, Michalovi Velískovi ze společnosti Polyconcrete a Lence Pukové za spolupráci při přípravě článku.

Ing. arch. Nikola Martiníková
TECHNICO Opava s.r.o.
nikola.martinikova@technico.cz

Ing. Dušan Halama
TECHNICO Opava s.r.o.
dusan.halama@technico.cz

Ing. Pavel Šoustal
Navláčil stavební firma, s.r.o.
soustal@navlacil.cz

Ing. Petr Štěpnička
v době návrhu
Remmers s.r.o.
petr.stepnicka@cemix.cz